

Het Chaams hoen

Kennismaking met een (vergeten) oud Nederlands hoenderras
Door Ad Taks.

Een hoenderras uit Midden & West Brabant

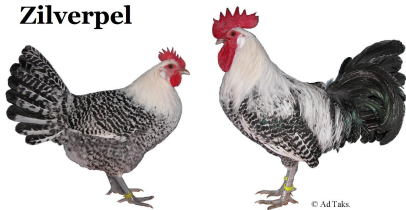
Het Chaams hoen, plaatselijk de “Kaamse kiep”, werd tot begin vorige eeuw ten zuiden van Breda op vele boerenerven gehouden als nuthoer. Het Chaams hoen stond bekend als een zeer gehard ras wat zich op de schaarse Brabantse zandgronden goed wist te handhaven. Naast een relatief hoge eierproductie stonden vooral de kapoenen (gecastreerde hanen) bekend om hun fijnvlezigheid en hun specifieke overheerlijke vleessmaak. Het Chaams hoen raakte in de vergetelheid en werd eind vorige eeuw zelfs met uitsterven bedreigd. Door de inzet van steeds meer sympathisanten neemt de populariteit van dit ras gelukkig weer toe. Langzaam maar zeker kan men, vooral in Chaam & omstreken, dit fraaie landhoen weer in volle glorie aanschouwen.

Rasbeschrijving

Het Chaams hoen is een fors, nauwelijks middelhoog gesteld landhoen, gestrekt van bouw met goed geronde, naar voren gedragen borst en met een vol achterlijf. Het standaard gewicht is voor de haan 2,75 tot 3,25 kg.; bij de hen 2,25 tot 2,75 kg. Het Chaams hoen is dus een fors ogend nuthoer welke toch sierlijk en elegant van bouw blijft. De enkele rechtopstaande kam is middelgroot waarbij de kamhiel van de hen aan de achterkant enigszins omvalt. De oogkleur bij het Chaams hoen is oranje en de oogranden zijn bleek. Pigmentatie (zwart in rode kam en witte oogranden) is een ernstige fout evenals grove kopversierselen. De oorlellen zijn wit wat tevens duidt op het leggen van witte eieren. Snavel en pootkleur zijn leiblaauw. De staart wordt vrij hoog gedragen en de bevedering ligt gesloten aan.

Chaams hoen Zilverpel

Kleurslagen

Het Chaams hoen komt voor in twee kleurslagen, namelijk zilverbandpel en goudbandpel. Bij de haan is de kop en het halsbehang zilverwit evenals de schouders en de schouderdekveren, de rug en het zadelbehang. Het overige gevederte is zilverwit met zwarte banden, waarbij de banden even breed zijn als de zilverwitte grondkleur. De staartstuurveren zijn groenglanzend zwart. Bij de hen is de kop en de hals zilverwit. Het overige gevederte is zilverwit met

zwarte banden, waarbij de banden even breed zijn als de zilverwitte grondkleur. De staartstuurveren behoren zwart te zijn. De goudbandpel is getekend als bij zilver. Het zilverwit is echter vervangen door een gelijkmatige diepwarme goudbruine grondkleur.

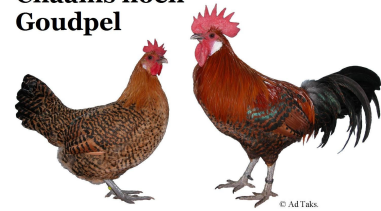
Geschiedenis

Over het ontstaan van het Chaams hoen bestaat nog steeds veel onduidelijkheid. Het Chaams hoen is van herkomst een Campine hoen. Alle Campine-achtige hoenders onderscheiden zich vooral door hun karakteristieke peltekening, gehardheid en goede legeigenschap. In de loop der eeuwen verspreidde de Campine-achtige hoenders zich langzaam maar zeker van de kuststreken tot diep in de Ardennen. Deze verspreiding is vooral aan de verschillende kloosterordes te danken die zich overal in den lande hadden gevestigd en met elkaar in contact stonden. In die tijden was het heel gebruikelijk dat een ras werd vernoemd naar de streek waar het voorkwam. Er wordt in oude geschriften dan ook gesproken over streekgebonden Campine-achtige hoenders als bijvoorbeeld het Hoogstraats hoen en Kempisch hoen. Men spreekt zo ook over het Chaams hoen. In Chaam staat van oudsher een Norbertijner kloosterboerderij, de Peliceanhoeve genaamd. Dat deze Norbertijnen verantwoordelijk waren voor het creëren en verspreiden van het Chaams hoen lijkt uit onderzoek meer dan aannemelijk.

Thomas Ernst van Goor verwoord in zijn *“Beschryving der stad en Lande”* (1743); “.....Alphen roemt op zyne vette Hamels (=ontmante ram). Chaam, Zundert en Rysbergen op de alomberuchte Kapoenen. Zoo, dat Maurits, Prins van Oranjen, Heer van Breda (1567-1625), dit landt, niet te onrecht, *zyne Brabantfche Tempe* pleegde te noemen.....” In zijn *”Etat présent de la Republique des Provinces-Unies”* uit 1730 vermeldt M. Janicon in zijn beschrijving van Breda ook de gastronomische aantrekkelijkheid van deze stad. Het waren vooral de gecastreerde Chaamse hoenders die al in de zeventiende en achttiende eeuw de Stad (Breda) een Nationale en internationale bekendheid gaven. “Wildbraad en gevogelte zijn volop te koop en de Kapoenen (“Chapons”) zijn er overheerlijk en in heel Holland beroemd.”

In geschriften uit de 19-de, begin 20-ste eeuw staat te lezen dat het Chaams hoen over geheel West & Midden Brabant was verspreid en daar ook algemeen voorkwam. Zo had de firma Bertram te Breda vanaf 1857 een kapoenen mesterij en slachterij. Deze gemeste kapoenen (gecastreerde hanen) waren uitsluitend Chaamse hoenders vanwege hun fijnvlezigheid en specifieke overheerlijke vleessmaak. Het Chaams hoen was in die tijd zo befaamd dat het regelmatig op de koninklijke menukaart stond. In 1881 bestelde koning Willem III zelfs een grote foktoom Chaamse hoenders bij firma Bertram.

**Chaams hoen
Goudpel**

Er zijn standaardbeschrijvingen van het Chaams hoen uit 1909 en 1911. Het ras werd in laatst genoemd jaar door de Nederlandse Hoender Club (NHC) opgenomen in de Nederlandse standaard. Bij één van Nederlands oudste kleindierenverenigingen, Bredania, zijn begin vorige eeuw verschillende lezingen over het Chaams hoen gehouden. Tevens werd het Chaams hoen in de eerste helft van de vorige eeuw regelmatig geshowd op diverse tentoonstellingen. De afgelopen decennia heeft het ras echter een schimmig bestaan geleid. Toch bleven geruchten opsteken dat ze nog ergens gezien waren en van tijd tot tijd werd een terugfok experiment aangekondigd waarvan vervolgens niets meer werd vernomen.

Fokprogramma

Nadat in 2000 alle stammen in kaart waren gebracht werd er een fokprogramma opgesteld wat een gericht meerjarenplan moest worden. De meest geschikte dieren werden binnen een geregistreerde fok ingezet. De fokhanen werden voortdurend uitgewisseld. Er bleven van de kuikens telkens maar enkele dieren over die kwalitatief zoveel beter waren dat deze met recht de nieuwe generatie fokdieren werden. Het fokprogramma loopt al enkele jaren. Het Chaams hoen is in die jaren terug gefokt in goede tot zeer goede kwaliteit. Het Chaams hoen is sinds januari 2006 weer erkend. Daarmee blijft het aantal oorspronkelijke Nederlandse hoenderrassen staan op veertien. Er kan dus met recht gesproken worden van een geslaagde reddingsoperatie.

Ook een Presidium voor de Chaamse Pel.

In 2005 is samen met Slow Food een zogeheten Presidium opgericht. Het Presidium bestaat uit een groep lokale producenten die zich heeft vastgelegd op strenge productie-eisen. Elke producent mag maar een beperkt aantal (voorlopig 150) hoenders per jaar afmesten, de hoenders moeten voedergranen uit de streek te eten krijgen, ze moeten veel uitloopruijme hebben en ze mogen pas op een leeftijd van 17 tot 26 weken worden geslacht. Het Presidium wordt gecoördineerd door de stichting *“Vrienden van de Chaamse Pel”*. Zij houdt toezicht op de naleving van de productie-eisen en zet zich in voor de promotie en afzet van de hoenders als authentiek, kleinschalig geproduceerd kwaliteitsproduct uit de streek.

*/ Voor meer informatie kunt u mailen ad.taks@home.nl of bellen T. 076-5971787.
Of surf naar website; www.chaamshoen.nl.